

carregat de l'ensenyament d'Història Natural, pogué dedicar-se més activament que mai als seus estudis preferits.

Recorregué repetides voltes aquella comarca, adés tot sol, adés acompanyat dels seus deixebles, a la recerca de plantes, fòssils, restes prehistòriques, etc. La seva afecció als estudis d'indole històrica feren néixer en ell un ideal que no abandonà fins a veure realitzat el de la restauració de l'ermita de Sant Salvador de les Espases, acabada el 4 de juny del 1924. Aquesta obra de restauració fou completada amb la publicació d'una monografia, sufragada per uns quants entusiastes, el producte de la qual fou gentilment cedit pel P. Solà per a les despeses de restauració de l'ermita.

Fruit de les seves infatigables investigacions pels vells arxius parroquials i de les cases senyorials vallesanes són les seves dues memòries: l'una sobre Sant Llorenç del Munt, escrita per indicació del Centre Excursionista de Terrassa, i l'altra referent a la vella ermita romànica de Sant Pere Sacama.

Féu també nombroses troballes prehistòriques per tot el Vallès, resultat de les quals és l'esplèndida col·lecció que a força de molta paciència va reunir al col·legi de Terrassa.

Dues foren les branques de la història natural a què es dedicà especialment, botànica i paleontologia, demostrant-ho a bastament el seu herbari i la col·lecció de fòssils formada principalment per vertebrats del Miocèn del Vallès que ha estat objecte dels estudis del Dr. J. R. Bataller i darrerament pel que signa aquestes ratlles.

Es també l'autor de diversos treballs publicats en el Butlletí del Centre Excursionista de Terrassa, Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural i Memòries de la mateixa Institució, a més de nombrosos articles als periòdics terrassencs.

Fou un home d'una bondat i humilitat extremes, de les quals donà prova repetides voltes, així com d'un gran entusiasme pels estudis de què hem parlat, que el portava a cedir desinteressadament les seves troballes perquè poguessin ésser objecte d'estudi.

Amb la seva mort les Ciències Naturals han perdut un entusiasta investigador i les Escoles Pies un valuós element.—J. VILLALTA.

Eugení Ferrer Dalmau

Era a primers de l'any 1900 quan una modesta reunió de joves amants de les Ciències Naturals bastiren els fonaments de la *Institució Catalana d'Història Natural*, i a primers de l'any següent, tal com havien previst en aplegar-se, començaven la publicació d'un modest Butlletí.

A la crida feta a l'objecte d'agrupar i encarrilar els aficionats i amants de les coses de la naturalesa, un dels primers que va respondre amb tota fe i entusiasme va ésser l'Eugení Ferrer, qui entrà com a soci numerari el 19 d'octubre del 1901.

La seva estada a Barcelona en aquella data va afavorir extraordinàriament el seu dinamisme de relació amb entomòlegs i naturalistes i és

per això que l'Eugeni Ferrer acudia amb veritable cura a les sessions i prenia part activa en tota discussió, ja aportant dades de les excursions setmanals, ja presentant fòssils, mol·luscs i insectes recollits en les mateixes; estava en aquella data amb febre d'investigar i no havia encara el seu esperit trobat el què cercava: especialitzar-se. Per això trobem en Ferrer començant les seves recerques científiques en el camp de la Malacologia, debutant amb una comunicació sobre «Mol·luscs terrestres i marins» recollits a Mataró (4 de gener del 1902).

El 8 de març del 1902 presentà igualment una nota sobre mol·luscs recollits en excursions fetes pel voltants de Terrassa, en companyia del Dr. Codevall. Durant l'any 1902 comunicà també els resultats de les recerques fetes sobre mol·luscs a Sant Llorenç del Munt i a Montserrat. En data del 28 de juny d'aquell any presentà el seu treball «Mol·luscs recollits a Montserrat», en el que cita una quarantena d'espècies i va precedida d'una lleugera descripció topogràfico-geològica de la muntanya. En 1903 donà compte d'una «Excursió a Ripoll i a Núria».

Durant aquest lapsus de temps des de la fundació de la *Institució Catalana d'Història Natural*, aquesta havia certament crescut, però era amb l'aportació de joves entusiastes, metges, apotecaris, enginyers, estudiants de ciències i benemèrits patricis aficionats a l'estudi de la naturalesa, però aquests elements nous amb aficions preferents en el camp de les ciències físiques i químiques volien fer prevaler llur nom per desvirtuar el veritable caire amb què va ésser fundada la *Institució Catalana d'Història Natural*, o sigui per dedicar-se solament al conreu de les ciències naturals i això va motivar una escisió en la Societat, de la qual va sortir la Institució d'Història enfortida i limitada als conreadors de la Història Natural. El veritable campió d'aquesta nova època va ésser l'Eugeni Ferrer, tant que el 18 de febrer del 1904 va ésser elegit president, i encara que a l'acta va fer constar que per motius particulars no podia de moment prendre possessió del càrrec, va fer-ho el 21 de febrer.

Va ésser en el mes de juny del 1906 quan, acabats els meus estudis del Batxillerat i residint a Terrassa, una tarda va venir a cercar-me l'amic Ferrer en companyia del Dr. Cadevall i de Salvador Maluquer per fer excursions pels voltants de Terrassa; temps breu, de pocs mesos, vàrem ésser bons companys diaris d'excursió i vaig tenir ocasió d'apreciar l'entusiasme i els coneixements de l'Eugeni Ferrer, qui s'havia ja especialitzat en Coleòpters.

En el mes de gener del 1907 la *Institució Catalana d'Història Natural* va publicar la seva nota «Les Cicindeles Catalanes.—Los litigis de les Campestris», i el 2 de novembre del 1909 va premiar-li el seu treball «Assaig monogràfic sobre les Cicindeles de Catalunya».

Ferrer, com entomòleg, deixa un buit a Terrassa, com el deixaren els Drs. Cadevall i Sallent, i és a les noves promocions de joves als qui toca omplir-lo; Terrassa ocupa un lloc preferent i el seu nom s'ha obert sempre camí en el caire industrial, però és de desitjar que en l'espill dels traspassats s'albiri qui va a continuar llur obra.

DOMÈNEC VENTALLÓ